

Hídvégi Lajos kántortanító emlékezete

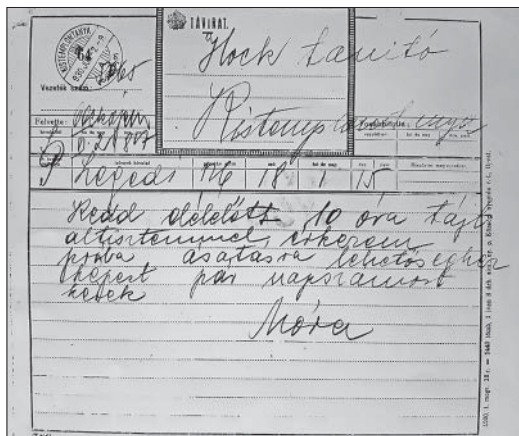
Hídvégi (Hock) Lajos 1909. június 28-án született Budapesten. Apja, Hock János hídkovácsként került a székesfővárosba és itt ismerkedett meg feleségével, Fejér Máriával, aki abban a kifőzdében dolgozott, ahová ő és munkatársai jártak ebédelni. Lajos bácsit gyermekkorában a szülei gyakran elvitték a Nemzeti Múzeumba, itt táplálta magába a hazaszeretetet és egy életre szólóan magába szívta az 1848-as eszméket, melyeket később a néprajzkutatói munkájában kamatoztatott.

Tanulmányait Budapesten kezdte meg, majd azt családja költözése után Cegléden folytatta. A későbbiekben a Magyar Királyi Tanítóképzőbe került Szegedre, ahol a kántortanítói oklevél megszerzése mellett megtalálta későbbi szenvedélyét, a régészetet. Nem kisebb egyéniség, mint Móra Ferenc író és régész egyengette útját.

1929 és 1930 között a frissen végzett tanító a Szeged környéki tanyákban kezdte el pályafutását és itt végzett Móra Ferenc segítségével régészeti kutatásokat, melyeket levélváltásaik is igazolnak. A híres író-költő nagy reményeket táplált az ifjú pályafutásával kapcsolatban, melyet egy levélváltás során meg is írt neki. Megígérte, hogy bárhová viszi az útja Lajost, akit leveleiben „öcsi”-nek szólított, ő figyelemmel fogja kísérni munkásságát. Ebből a levelezésből egyet szeretnék megismertetni az olvasókkal: „*Hogy mennyire értékelem a te fiatalos lelkesedéset, annak bizonyosságát adom. Most vésetem a márványtáblát a kulturpalotában azoknak a nevével, akik elősegítették az én igazgatóságom alatt a múzeum ásatásait, legalább megmaradsz így emlékül, ha a sorsod jobb helyre visz.*”¹

1930 körül ez a baráti, testvéri kapcsolat meglazul, s ekkor elnyerte Hock Lajos az alberti állami iskola tanítói pozícióját, abba az iskolába került, amely az alig egy évvel azelőtti Klebersberg-féle népiskolai program keretében épült fel. Sok kiváló kollégája akadt abban az iskolában. Néhányat szeretnék megemlíteni: Németh István (akinek a lányai is pedagógusok lettek), Mayer Irén, Karai Irén és Prikkel Kálmánné, az akkori jegyző neje. Az ifjú tanító itt is tovább hódolhatott régészeti szenvedélyének.²

A tanítói munkája nemcsak az alberti állami iskolára korlátozódott, hanem az előtte öt évvel épült Irsai Szeretet Leányai által patronált polgári iskolára is. Itt testnevelésoktatásban részesítette a diákokat. 1924 és 1948 között működött ez a polgári iskola Irsán. A helyiek emlékezetébe az iskola szellemisége és az apácák tudása mélyen beleyökerezett, szívesen emlékeznek az itt tanítószkodó apácákra, akik közül kiemelkedik az ismert piarista költő-író, Sík Sándor testvérhúga, Sík Mária Flóra (Valentin). Valentin később

**Móra Ferenc távirata Hídvégi Lajosnak
(A Hídvégi család tulajdonában)**

1 A Móra Ferenc Múzeum irattárában.
2 Hodos Gábor cikke a Honismeret 2009. évi folyamában.

igazgatói pozíciót is kapott. Lajos bácsit sok tanítványa példaképnek tekintette. Bekapcsolódott a helyi cserkész- és leventemozgalmába. Kőhegyi Mihályné, egyik tanítványa említette, hogy Lajos bácsi szellemisége és hazaszeretete mélyen megérintette. Minden tanítási óra előtt elővette Nagy-Magyarország térképét és a megyéket és felsoroltatta a diákokkal.

Erzsike néni továbbá azt is megemlítette, hogy amikor Lajos bácsi megkapta a bevonulási parancsot, akkor a tanítványoknak azt mondta, hogy az lesz a felesége, aki az első virágcsokrot dobja felé és azt elkapja.³ Ez az esemény a második bécsi döntés, 1940. augusztus 30-a után a magyar csapatok Erdélybe vonulása után következett be: az egyik városban, ahová az ő csapata élén vonult be. Itt tanítószkodott a református családból származó Ablonczy Erzsébet, aki a bevonuló csapatokat várta, s itt pillanthatta meg az ifjú katonatiszt Lajost. Az ifjú tiszt mély benyomást tett a tanítónőre, s pár hónapon belül házasságot kötöttek, majd visszaköltöztek Albertirsára. A fiatal hölgy pedig a férje kollégája lett a helyi iskolában. Az ifjú pár több mint ötven évet töltött együtt boldogságban. Szerelmi kapcsolatukból öt gyermek született, három fiú és kettő leány, József, János, Lajos, Erzsébet és Mária.

Az 1944-es esztendő új próbatétel elé állította a családot, ugyanis ekkor a katonatiszt Lajost egy SAS-behívóval az akkori Ukrajna területére szólította a haza védelme. Ekkor a 24. gyaloghadosztály tisztje lett és erről harctéri naplót vezetett, fényképekkel. Ezt a kéziratát 2018-ban Babucs Zoltán hadtörténész lektorálásával könyv alakban a Tortoma Kiadó megjelentette.⁴ A harctéri napló másfél évet ölel át. Az ifjú tiszt 1945 őszén a németországi Johannesburgban amerikai fogságba került, mely néhány hétig tartott, s innen több társával együtt tért haza Magyarországra. Amíg ő a harctéren volt, addig a felesége két gyermekével

Hidvégi Lajos ceglédi diákjai körében (Ceglédi Pálné gyűjteményéből)

3 Kőhegyi Mihályné visszaemlékezése.

4 *Hidvégi Lajos: Fegyver alatt. Az ungvári magyar királyi 24-ik hadosztályban 1944–1945.* Tortoma Kiadó, Barót, 2018.

az alberti állami iskolában, a szolgálati lakásban lakott. A helybeliek a család segítségére siettek, mert nem tudhatták, hogy mennyi ideig lesz távol az édesapa. Különböző élelmiszereket vittek a rászoruló család számára.⁵

A család albertirsai élete 1947–48 táján Ceglédre való költözésükkel lezárult, de nem szakadt meg teljesen, mert Lajos bácsi idős korában egy tanyát vásárolt és szívesen járt le kertészkedni, s elbeszélgetni a helyiekkel a régi időről. A ceglédi évek elején, levelező tagozaton, Budapesten tanári diplomát szerzett, az Apáczai Csere János Főiskolában. 1952 és 1974 között a Táncsis Mihály Általános Iskolában tanított, majd onnan vonult nyugdíjba, ezután a néprajzi gyűjtéseket fokozottabban tudta végezni.

A továbbiakban egy olyan visszaemlékező sorait szeretném idézni, aki barátjának tekintette Hídvégi Lajost, ő pedig dr. Surányi Dezső: *„Ünnepi alkalomnak tekintettem, amikor telefonos egyeztetés után mehettem hozzá beszélgetni, ugyanis mindig volt miről. A tízemeletes házban a maga személyisége, kedves felesége és nekünk tálalt süteménye és kávéja megderítette a napot, hasznos órákat. Lehetett kultúrpolitika, művelődéspolitikai [...]. Időskorára sem keveredtek össze az emlékek, jó volt a memóriája. A béke és békesség járta át egész lényét. Beszélgetőpartnereit fegyelmezett módon avatta be munkáiba. Tisztelete Cegléden és Albertirsán is egyaránt megvolt.”* Dr. Surányi Dezső még megemlítette, hogy temetése napján, 1994. augusztus 8-án, két fehér galamb körözött a levegőben, melyet égi jelnek fogott fel.

Lajos bácsi emlékezete Albertirsán például abban nyilvánult meg, hogy a Dolina-völgyben tölgyfát ültettek az emlékére, mert szívesen járt oda túrázni, illetve szívén viselte a környék természeti értékeit. Cegléd városa 1993 májusában *díszpolgári* címet adott neki. Méltó elismerése egy életpályának. Sok kiadatlan anyaga van, különböző témakörökben: balladák, mondókák, népi játékok, első világháborús katonanaplók, amelyek sajtó alá rendezésre várnak.

Hodos Gábor

Mosolygó Imre, a nyírmártonfalvai görögkatolikus templom alapítója

Mosolygó Imre Sándor görögkatolikus pap, szatmári főesperes Révaranyoson (Ara-nyosapáti) született 1922. szeptember 10-én. Édesapja Mosolygó Sándor (1894–1976) görögkatolikus esperes, édesanyja Kutka Erzsébet Ilona (1892–1976), testvérei: Mária Magdolna (1918–1980), Sándor (1920–2016) és Marcell János (1928–2001).

Az elemi iskolát (1927–1931) követően tanulmányait a kisvárdai Magyar Királyi Állami Bessenyei György Gimnáziumban (1931–1939) végezte, ahol 1939 júniusában gimnáziumi érettségit szerzett.¹ 1940. szeptember 1-jén kezdte meg egyetemi tanulmányait a Magyar Királyi József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Gépész- és Vegyészmérnöki Karán mint gépészmérnök hallgató.² Első- és másodéves egyetemistaként a háború

5 Hídvégi Mária visszaemlékezése alapján

1 Állami Bessenyei gimnázium. Kisvárdai, 1939. 20.

2 M. kir. József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Évkönyv 1940–1941. 201. és 1941–1942. 367.